

Sygn.akt III AUa 455/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 października 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Bohdan Bieniek

SA Piotr Prusinowski

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 października 2013 r. w B.

sprawy ze skargi J. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 9 grudnia 2011 r. sygn. akt IV U 2724/11

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 lutego 2013 r. sygn. akt IV U 3140/12

oddala apelację.

Sygn. akt III A Ua 455/13

UZASADNIENIE

J. S. wniosła o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z 9 grudnia 2011 r. wydanym w sprawie sygn. akt III U 2724/11. Jako podstawę wznowienia wskazała art. 401¹ k.p.c. powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. opublikowany w Dzienniku Ustaw z 22 listopada 2012 r. pod pozycją 1285, mocą którego Trybunał Konstytucyjny stwierdził niekonstytucyjność art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw. Skarżąca domagała się, aby w wyniku wznowienia dokonać zmiany zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji organu rentowego poprzez zobowiązanie ZUS do wypłaty zaległej, niesłusznie wstrzymanej emerytury wraz z odsetkami za okres od 1 października 2011 r. (k.2).

Organ rentowy – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. (k.17) wniósł o zmianę zaskarżonego skargą wyroku i wznowienie wypłaty świadczenia od dnia 22 listopada 2012 r. i oddalenie skargi w pozostałym zakresie.

Wyrokiem z dnia 14 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie (k. 25) uwzględniając skargę o wznowienie postępowania zmienił zaskarżony wyrok z dnia 9 grudnia 2011 r. wydany w sprawie III U 2724/11 oraz zaskarżoną decyzję z dnia 28 września 2011 r. i wznowił odwołującej wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 r. do 30 listopada 2012 r.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy ustalił, iż wnioskodawczyni decyzją z dnia 2010 r. uzyskała prawo do wcześniejszej emerytury z dnia 27 marca 2010, pozostając jednocześnie w zatrudnieniu. Decyzją z dnia 28 września 2011 r. w związku ze zmianą stanu prawnego organ rentowy wstrzymał wnioskodawczyni od dnia 1 października 2011 r. wypłatę emerytury z uwagi na nierozwiązanie stosunku pracy.

W ocenie Sądu Okręgowego stosowanie do art. 401¹ k.p.c. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją stanowi podstawę wznowienia postępowania. Taki przypadek zachodzi w sprawie niniejszej bowiem wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. (K 2/12 OTK-A 2012/10/121) opublikowanym w Dzienniku Ustaw pod pozycją 1285 z dnia 22 listopada 2012 r. Trybunał ten stwierdził, iż art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionej przez nie prawa wynikającej z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zważywszy na to, iż organ rentowy wznowił wnioskodawczyni wypłatę świadczenia od dnia 1 grudnia 2012 r. z uwagi na rozwiązanie przez nią stosunku pracy Sąd Okręgowy wznowił wypłatę świadczenia za okres od 01.10.2011 r. do 30.11.2012 r. za okres poprzez podjęcie wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r. na podstawie art. 412 § 2 w zw. z 477⁽¹⁴⁾ k.p.c.

Apelację od tego wyroku wywiódł organ rentowy, który zaskarżył go całości i zarzucił obrazę prawa materialnego tj. art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 190 ust. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego poprzez wznowienie wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r. tj. od dnia jej zawieszenia w sytuacji, gdy wyrok Trybunału Konstytucyjnego wszedł w życie od dnia 22 listopada 2012 r.

Wskazując na powyższe apelacja wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez wznowienie wypłaty emerytury od dnia 22 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje .

Apelacja podlegała oddaleniu.

Ustalenia faktyczne poczynione w sprawie przez Sąd Okręgowy wymagają uzupełnienia i uporządkowania, choć w istocie stan faktyczny nie wydaje się być w sprawie w ogóle sporny. Bezspornym w sprawie jest, iż wnioskodawczyni na mocy decyzji organu rentowego z dnia 23 kwietnia 2007 r. (k. 45 a.r.) nabyła prawo do emerytury - w obniżonym wieku emerytalnym od dnia 1 kwietnia 2007 r., które to prawo jednocześnie jej zwieszono z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia u pracodawcy (Urząd Miasta w K.), na rzecz którego wykonywała pracę bezpośrednio przed nabyciem prawa do emerytury. W związku ze zmianą stanu i wnioskiem o wznowienie wypłaty decyzją z dnia 20.01.2009 r. organ rentowy wznowił wypłatę świadczenia od dnia 1 stycznia 2009 r. Decyzją z dnia 31 maja 2010 r. organ rentowy przyznał wnioskodawczyni prawo do emerytury od dnia 27 marca 2010 r. w związku z uzyskaniem pełnego wieku emerytalnego (k. II k.39).

Decyzją z dnia 28 września 2012 r. w związku z kontynuowaniem zatrudnienia u pracodawcy na rzecz którego praca była wykonywana przed dniem nabycia prawa do emerytury. Odwołanie od tej decyzji Sąd Okręgowy w Olsztynie oddalił 9 grudnia 2011 r. w sprawie III U 2724/11 (k. 10 akt III U 2724/11) i tego to wyroku w istocie dotyczy skarga o wznowienie postępowania.

Jak wiadomo wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. (K 2/12 OTK-A 2012/10/121) opublikowanym w Dzienniku Ustaw pod pozycją 1285 z dnia 22 listopada 2012 r. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, iż

art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z 2010 r. Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 i 251), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dla przypomnienia wyjaśnić wypada, iż przedmiotowa ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010, Nr 257 poz. 1726) w swoim art. 6 dokonała zmiany w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych między innymi właśnie poprzez dodanie art. 103a. zgodnie z którym - prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Skutki zakresowej niekonstytucyjności przedmiotowego art. 28 są takie, iż z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw utracił on moc w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r. lub przed 8 stycznia 2009 r.

Odnosząc powyższe do sprawy niniejszej Sąd Apelacyjny stwierdza, iż rozważany w sprawie wyrok Trybunału Konstytucyjnego ma znaczenie dla sytuacji prawnej wnioskodawczyni tj. uzasadnia wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 9 grudnia 2011 r. i wznowieniem wypłaty jej świadczenia od dnia 1 października z dnia 2011 r. Zauważyć bowiem trzeba, iż przed datę 08.01.2009 r. wnioskodawczyni miała ustalone prawo do emerytury wcześniejszej, natomiast decyzją z dnia 30 maja 2010 r. organ rentowy przyznał odwołującej się prawo do emerytury od dnia 27 marca 2010 r. w związku ukończeniem przez nią 60 roku życia. Trzeba zatem przyjąć, iż z dniem 27 marca 2010 r. przyznano wnioskodawczyni jakościowo nowe świadczenie emerytalne i miało to miejsce w okresie, w którym ustawodawca nie przewidywał jako warunku realizacji prawa do emerytury – warunku rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą na rzecz którego świadczyła pracę przed nabyciem prawa do tego świadczenia (por. w tym zakresie wyrok SN z 20 stycznia 2005 r. I UK 120/04 OSNP 2005/16/257; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 20 marca 2009r. I UZP 7/08 LLEX nr 658174). Stosownie bowiem do obowiązującego w okresie od 1 lipca 2000 r. do 07 stycznia 2009 r. przepisu art. 103 ust. 2a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z zm.) - prawo do emerytury ulegało zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Od dnia natomiast 8 stycznia 2009 r. ustawodawca zrezygnował – jak się później okazało zrezygnował czasowo do dnia 31 grudnia 2010 r. - z warunku rozwiązania stosunku pracy przez emeryta w celu efektywnego nabycia prawa do emerytury. Ponieważ wnioskodawczyni nabyła prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym właśnie we wspomnianym wyżej okresie, to uznać należy, że argumenty Trybunału Konstytucyjnego przytoczone w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 listopada 2012 r., które zadecydowały o stwierdzeniu zakresowej niekonstytucyjności art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – przystają również do sytuacji prawnej i faktycznej wnioskodawczyni. Wnioskodawczyni nabywając bowiem prawo do emerytury z dniem ukończenia powszechnego wieku emerytalnego mogła bowiem pozostawać w zaufaniu do ustawodawcy, iż nie będzie na nią nałożony wstecznie warunek rozwiązania stosunku pracy jako warunek wypłaty świadczenia emerytalnego. Mogła zatem podejmować różne decyzje życiowe,

w szczególności zaciągać zobowiązania licząc na podwójne źródło swoich dochodów (wynagrodzenia za pracę i emeryturę).

Reasumując zapadły w dniu 13 listopada 2012 r. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. (K 2/12 OTK-A 2012/10/121) opublikowany w Dzienniku Ustaw pod pozycją 1285 z dnia 22 listopada 2012 r.- ma zastosowania do sytuacji prawnej wnioskodawczyni, a w szczególności stanowi podstawę w rozumieniu 401⁽¹⁾ k.p.c. do wznowienia postępowania zakończonym prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 9 grudnia 2011 r.

Kolejnym elementem w niniejszej sprawie wymagającym rozważenia było przesądzenie, czy zapadły wyrok Trybunału Konstytucyjnego wywołuje skutki ex tunc czy też ex nunc, czyli czy niekonstytucyjność tego przepisu należy brać pod uwagę od dnia jego wejścia w życie (1 października 2011 r.) czy też dopiero od dnia ogłoszenia w Dzienniku Ustaw RP wyroku Trybunału (22 listopada 2012 r.) – tak jak domaga się tego wniesiona apelacja .

Niekiedy przyjmuje się, że przepis traci moc ex tunc, a więc od początku, gdy już sam tryb uchwalania był wadliwy (por. Prawo Intertemporalne w Orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego - pod red. Ewy Łętowskiej i Konrada Osajdy; Biblioteka Sądowa – Oficyna Wolters Kluwer Polska , Warszawa 2008, str. 42). Orzecznictwo sądowe wydaje się jednak iść dalej w kierunku niestosowania przepisu niekonstytucyjnego także do stanów faktycznych mających miejsce, w czasie gdy nie dokonano jeszcze jego derogacji.

W świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78 , poz. 483 ze zm.) orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją co do zasady winna oznaczać, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok zatem Trybunału ma generalnie skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu. Uprawnionym jest wręcz pogląd, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyraźnie przeważa pogląd o skuteczności ex tunc wyroków Trybunału Konstytucyjnego (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 79, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, OSNP 2001, nr 23, poz. 685, z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 136, z dnia 23 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 61, z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 81, z dnia 19 maja 2006 r., III CZP 26/06, OSNC 2007, nr 3, poz. 39, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000, nr 5, poz. 94, z dnia 19 grudnia 1999 r., I CKN 632/98, nie publ., z dnia 19 kwietnia 2000 r., II CKN 272/00, nie publ., z dnia 15 stycznia 2003 r., IV CKN 1693/00, nie publ., z dnia 9 października 2003 r., I CK 150/02, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 132, z dnia 29 października 2003 r., III CK 34/02, OSP 2005, nr 4, poz. 54, z dnia 30 września 2004 r., IV CK 20/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 161, z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, nie publ., z dnia 12 stycznia 2005 r., I CK 457/04, nie publ., z dnia 7 października 2005 r., II CK 756/04, "Monitor Prawniczy" 2005, nr 21, s. 1027, z dnia 14 września 2006 r., III CSK 102/06, nie publ., z dnia 15 czerwca 2007 r., II CNP 37/07, nie publ., z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 315/07, nie publ., z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 31/08, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 16, z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 379/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 172, z dnia 10 grudnia 2009 r., III CSK 110/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 82 , postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNP 2001, nr 10, poz. 331, z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 272/03, nie publ. ; wyrok SN z dnia 21 listopada 2006 r. II PK 42/06 LEX nr 950622, wyrok SN z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNAPiUS 2001, nr 10, poz. 331). Wypada zauważyć, iż już na tle utraty mocy przez art. 28 wspomnianej wyżej ustawy pojawiły się orzeczenia jednoznacznie przyjmujące ten skutek retroaktywny, a zatem uzasadniające wypłatę świadczenia za okres od 1 października 2011 r., czyli także za okres sprzed utraty mocy przez niekonstytucyjny przepis art. 28 przywołanej wyżej ustawy (wyrok SN z dnia 7 marca 2013 r., I UK 519/12 niepubl. ; wyrok SN z dnia 25 kwietnia 2013 r., I UK 593/12 niepubl.; wyrok SN z dnia 6 czerwca 2013 r. II UK 330/12 LEX nr 1328042 oraz liczne wyroki Sądów Apelacyjnych w Lublinie, Białymstoku, Szczecinie, Gdańsku i Poznaniu). Przyjęta wykładnia wychodzi też naprzeciw orzecznictwu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, który prawo do emerytury uznaje za mienie (prawo własności) podlegające ochronie z art. 1 Protokołu Nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonego w dniu 20 marca 1952 r. w Paryżu (Dz. U. z 1995r. Nr 36 poz. 175) w konsekwencji czego, ingerencja w to prawo choć dopuszczalna musi mieć charakter

wyjątkowy, być przewidziana przez ustawę, pozostawać w zgodzie z ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego i leżeć w interesie publicznym (por. np. Moskal przeciwko Polsce, skarga nr 10373/05, wyrok 15 września 2009; Iwaszkiewicz przeciwko Polsce skarga nr 30614/06, wyrok z 26 lipca 2011 r.).

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny apelację na zasadzie art. 385 k.p.c. oddalił.